

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spisa, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubli.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K pol leta . . . 5.— „ četrť leta . . . 250.— posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostojne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Življenjsko vprašanje Slovencev: Srednje šole v Trstu.

Trst, 25. nov. 1912.

V četrtek, 21. t. m. je zborovalo tržaško učiteljsko društvo v znamenju zahtev učiteljstva glede ureditve slovenskega srednješolskega vprašanja v Trstu. Zborovanje se je vršilo v novi Ciril Metodovi šoli pri Sv. Jakobu v Trstu in je bilo jako mnogobrojno obiskano. Med navzočimi sta bila tudi c. kr. okr. šolski nadzornik g. Nekermann in g. dr. Wilian.

Učiteljsko društvo za srednje šole.

O vprašanju slovenskih srednjih šol v Trstu je referiral dr. J. Mrhar:

Ni prvič, da se zbirajo člani in razpravlja Učiteljsko društvo o našem šolskem vprašanju. Saj se je Učiteljsko društvo bavilo in se še temeljito bavi s proučevanjem vseh strok šolstva v Trstu in okolici.

Učiteljsko društvo je dalo tudi iniciativo za veliki manifestacijski shod, ki se je vršil 2. julija 1911 v »Narodnem domu«, in ono je pripravilo najpodrobnejši in vsestranski material o stanju tržaškega šolstva za ta shod.

Na tem velikem in pomembnem shodu sta tedaj poročala ravnatelj Ulčakar in dr. Rybaf. Prvi je imel referat o tržaškem šolstvu s strokovnega stališča, drugi pa s političnega.

Prvič je tudi bilo na tem shodu, da se je v jasnih točkah napram vladi in javnosti fiksiral

šolski program tržaških Slovencev, ki slove sledeče:

Uverjeni, da je pravična ureditev šolstva v Avstriji mogoča le na podlagi načela narodne avtonomije, pozivljajo (Slovani!) vlado in zakonodajne korporacije, da prepuste potom državnega zakona ustanavljanje, vzdrževanje in vodstvo vseh šol posameznim narodom, oz. narodnim svetom, izvoljenim za vsako narodnost na podlagi enake in splošne volilne pravice z uporabo proporcionalnega sistema.

Dokler pa do takega zakona ne pride, zahtevamo:

1. da se uvede na vseh c. kr. ljudskih in meščanskih šolah v Trstu slovenščina kot obvezen predmet za slovenske otroke, ker je naravna posledica odredb, po katerih je postala slovenščina obvezen predmet za Slovence na c. kr. realki in gimnaziji;

2. da se nemudoma podpravi in primerno izpopolnijo vse tržaške ljudske šole, ki jih doslej vzdržuje slovenska šolska družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani;

3. da se ustanovi popolna realna gimnazija s slovenskim učnim jezikom, oziroma da se uvedejo slovenske vzporednice realnogimnazijskega značaja na c. kr. drž. gimnaziji v Trstu;

4. da se potem izpremeni c. kr. pripravništvo za srednje šole v Trstu in na Proseku v slovensko ljudsko, oziroma meščansko šolo, ker z izpolnitvijo zahteve pod točko 3. odpade vsak predpogoj za njen obstanek;

5. da se podpravi, oziroma izdatno podpre po državi obstoječa zasebna Slovenska trgovska šola v Trstu;

6. da se ustanovi v smislu v državnem zboru že sprejete resolucije, stavljene po poslancu dr. O. Rybafu, slovenska obrtna šola v Trstu;

7. da se z ozirom na prenapolnjenost posameznih okoliščinskih šol in na oddaljenost mnogih krajev v okolici od šolskih poslopij ustanove nove slovenske okoliščanske ljudske šole, zlasti v Sv. M. M. spodnji, Rocolu, Kladinu, Škorkliji in za Grapado in Padriče;

8. da se ustanovi vsaj dve meščanski šoli, v Škednju in Rojanu;

9. da predloži vlada v prihodnjem zasedanju deželnega zbora tržaškega načrta deželnega šolskega zakona z ločenimi šolskimi sveti za Slovence in za Lahe.

C. kr. vlada in pretirane zahteve!

Trdili so in še hočejo trditi po vsej sili, da so te naše zahteve pretirane in previsoke.

Toda Učiteljsko društvo je temeljito proučilo ves položaj, preden je postavilo ta program in se je postavilo tudi pri do-ložitvi tega programa na najrealnejše, najpravičnejše in najskromnejše stališče, kar smejo in so upravičeni Slovenci zahtevati v Trstu.

Naše zahteve niso previsoke, mi ne zahtevamo nikdar preveč, zakaj Učiteljsko društvo je dobro poučeno o naklonjenosti vlade in oblasti do nas Slovencev. Tudi med samimi Slovenci, ki smatrajo naše zahteve zaradi tega za pretirane, ker nam jih vlada in šolske oblasti ne bodo hoteli izpolniti, vlada napačno mnenje: »Zahtevati moramo odločno, mnogo zahtevati, da vsaj malo dosežemo!«

Program naš ni točka dneva in samo sedanjosti, temveč je preračunjen na več, morda deset let. A tega programa se držimo! Pojdimo za uresničenjem njega po stopnjah, da nam tudi oblasti koncedirajo točko za točko.

Realizacija prve točke našega programa.

Letos smo doživeli, da je vlada vendar prišla do realizacije prve točke našega šolskega programa. Na državnih šolah je prišlo namreč do odloka, s katerim so obvezni otroci nemške narodnosti biti poučevani in obiskovati tudi pouk v materinščini.

Vendar zadeva še ni popolnoma realizirana in definitivno rešena. Premagati bo ovire od nasprotniške strani, ki ji ni zaupati, niti kadar se kaže popustljivo ali celo izrečno pripoznava naše zahteve.

Vlada je namreč dala sedaj besedo o tem vprašanju še nemškemu učiteljstvu. In to učiteljstvo je sicer diplomatsko pripoznalo našo upravičenost in ravnopravnost, a je že našlo pretvezo, da se je izrazilo v nasprotnem smislu.

Zato bomo pozvali vodstvo Slovencev v Trstu, da pazi in prepreči to mahinacijo!

Danes se imamo pa v prvi vrsti pečati s

tretjo točko našega šolskega programa.

Obili statistični material o ljudskem šolstvu iz Kleinmayerjeve brošure »Slovensko šolstvo v Trstu« nam govori jasno o razmerah našega ljudskega šolstva. Toda danes hočemo na isti način posvetiti v naše srednješolske razmere.

Naklonjenost naše vlade glede slovenskih srednješolskih zahtev je sicer v besedah precej velika, zakaj vlada nam na vso moč pripoznava upravičenost slovenskih paralel na naših srednjih šolah, a le — da nam jih ne!

Še bolj temeljito nam pa kaže naklonjenost vlade za slovensko šolstvo na Primorskem z državnim proračunom.

»Piccolo« o tem.

S tem vprašanjem se bavi tudi »Piccolo« z dne 17. novembra t. l. na 4. str. Tam se »Piccolo« namreč jezi in tarna, da vlada premalo skrbi za italijansko šolstvo v Primorju.

Podatki glede državnih izdatkov so v »P.« seveda opremljeni in prikrojeni italijanskemu duhu, a iz njih se tudi lahko razvidi, da srkbi vlada v prvi vrsti za nemško šolstvo na Primorskem, potem še v obilni meri za italijansko šolstvo, in kako bore malo je vlada v proračunu za prihodnje leto odkazala slovenskemu in hrvaškemu šolstvu na Primorskem, ki je v večini v tej deželi.

Državni proračun za leto 1913

govori jasno o naklonjenosti do posameznih narodov na Primorskem.

Proračun c. kr. avstrijskega naučnega ministrstva za l. 1913 nam kaže jasno mero vlade med Nemci, Italijani, Slovenci in Hrvati na Primorskem, in najsi potemtje pogledamo proračunske postavke za visoke, srednje šole (gimnazije in realke), učiteljska, liceje, trgovske akademije, pripravnice ali ljudske šole.

Glede vseučilišča so Slovenci in Hrvati popolnoma prezrti; Italijani imajo v tej postavki za juridično fakulteto izkazanih 130.000 K izredne podpore; za Nemce bi bilo pa naravnost perfidno, če bi tudi

prvem dejanju pa dokazala, da bo sčasoma izvrstna koloraturka. Presrčne ovacije, ki jih je publika prirejala, so ji dokaz, da je v Ljubljani priljubljena! — Nasprotno je s tenoristom Vondro. Igra dobro, poje slabo. Nima obsežnega organa, vendar je na nekaterih mestih vsaj deloma zadovoljlj. Sicer pa Boga zahvalimo, da sploh imamo tenorista! Ko so že vsa druga gledališča imela svoje osobje angažirano, smo še dvomili o nadaljnjem obstoju slov. gledališča! Boljših moči ni bilo dobiti. — Fejtar je lepo pel v vlogi Alfredovega očeta Germonta, da je zlasti ugajala njegova arija koncem drugega dejanja: »Ali te ne miče kraj, kjer prebil si mlade dni?« Fantova, Peršlova, Križaj, Bukšek, Povhe in Kovač so v svojih neznatnih vlogah storili, kar je bilo v njihovih močeh. —

Orkester je rešil svojo nalogo povoljno. Kapelnik Hrazdira se je potrudil za skrbno nastudiranje in dostojno izvedbo opere. Fejfarjeva režija točna, inscenacija okusna. Gledališče polno. — ec.

Slovenske narodne pesmi s Koroškega nabral in čveteroglasno za moški zbor postavil Oskar Dev. Založil L. Schwentner. Cena K 2.—. Nova, pravkar izšla zbirka narodnih pesmi, o kateri o priliki več. — ec.

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

»Katka Poljakova«.

Tovariš E. Gangl je napisal novo gledališko delo, ki se imenuje »Katka Poljakova«, drama v treh dejanjih. Snov tej drami je zajeta iz sodobnega socialnega življenja. — Kakor čujemo, uprizori najprej to delo dne 14. grudnia t. l. »Dramatično društvo« v Idriji.

Nova oprema »Zvončka«.

Tovariš Ivan Erbežnik, učitelj na Bledu, je že dovršil nove okraske in vije za »Zvonček«, ki se bo z njimi odel s prvo številko prihodnjega letnika. Vse risbe so krasno, umetniško izvršene in bodo »Zvončku« v posebno lepoto, mladini pa res v veliko veselje.

Slovensko deželno gledališče.

Traviata. Opera v štirih dejanjih. Libretto pisal F. Piave, uglašil G. Verdi. Vsebinska:

I. dejanje: V salonu pariške kurtizane Violete Valery je zbrana velika družba v veselem razpoloženju. Med gosti je tudi

njen oboževalec Alfred Germont, ki ji odkrije svojo vročo ljubezen. Dosedaj ni bila vajena takih besed, zaljubi se v Alfreda in sklene opustiti svoje razuzdano življenje. — II. dejanje: Na deželi v bližini Pariza uživata Alfred in Violeta brezmejno ljubezensko srečo. Niti na vsakdanje skrbi ne mislita dosti, in nekoč mora Alfred v mesto, da proda dragocenosti in z denarjem poplača dolgove. Njegov oče obišče medtem Violeto in jo za božjovoljo prosi, naj pozabi Alfreda, ker bi njuna zveza uničila srečo njegove zaročene sestre. Violeta ugodí starčevi prošnji in zapusti Alfreda pod pretvezo, da si želi nekdanjega razkošnega življenja. Alfred se vrne iz mesta in nima časa o vsem premišljati, ker ga oče premoti in v toplih besedah spominja doma. Šele ko zve, da obišče Violeta slavnost v zloglasni hiši demimondke Flore, mu je jasno, zakaj ga je ljubica tako nenadoma zapustila. — III. dejanje: Na zabavi pri Flori zapazi Violeta Alfreda pri igralni mizi. Prezira jo. Tega ona ne prenese: pove mu, da ga je zapustila, ker je to zahteval nekdo, ki je bil opravičen. Alfred jo v jezi razžali, zato ga njen častilec baron Duphal pokliče na dvoboj. — IV. dejanje: V svoji spalnici na bolniški postelji leži Violeta. Zaradi Alfredovega nastopa in njegovih očitaj se je preveč razburila ter začela

hirati. Zdravnik prizna služkinji Anini, da so Violetine ure štete. Germont uvidi, da Violeta hira le iz prevelikega hrepenenja po Alfredu, zato mu dovoli, da jo poroči. Toda prepozno. Violetino srce je izkrevavelo, in ona umre v Alfredovem objemu. —

Vsebinska opre je posneta po še dandanes mnogo čitanem romanu A. Dumasa »Dama s kamelijami«. Moderna snov je to, ki obsega malo dejanja ob razvijanju skozinsko modernega problema in slikanju duševnih bojov. Par oseb, skoro nič zbora, dramski dialog nadomestujejo večja mesta s parlendo-petjem. Vsekakor se glasba Traviate razlikuje od one prejšnjih Verdijevih oper. Očara po svojih ljubkih melodijah, kdor se mnogo peča z glasbo, jo enkrat rad posluša, pozneje se pa kmalu naveliča onih večnih mta, mtata, mtatatata. Ni raznoličnosti in kontrastov. Traviata maestra Verdija bo pa kljub temu romala po svetovnih odrih in doživela še mnogo uprizoritev, ko bodo novejša mnogo boljša operna dela počivala v gledališčnih arhivih.

Naslovno vlogo je kreirala Richterjeva. Njen zvonki glas mi je od predstave do predstave simpatičnejši. Podala je Violeto premišljeno, z globokim čuvstvovanjem in situaciji primerno igro. Ganiljivo je pela v zadnji sceni četrtega dejanja, v